

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky, v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Zdenky Reisenauerovej a členiek senátu JUDr. Aleny Adamcovej a JUDr. Jany Zemkovej, PhD., v právnej veci navrhovateľov: v 1. rade **MUDr. A. M. A.**, bytom A., v 2. rade **M. A.**, nar. X., v 3. rade **A. A.**, nar. X., vo 4. rade **A. A.**, nar. X., všetci zastúpení Advokátskou kanceláriou Š., s.r.o., so sídlom M., proti odporcovi: **Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky**, sekcia verejnej správy, odbor všeobecnej vnútornej správy, Drieňová 22, Bratislava, o **ochrane pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy**, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky **u k l a d á** Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky, sekcia verejnej správy, odbor všeobecnej vnútornej správy povinnosť zdržať sa nezákonného zásahu spočívajúceho v povinnosti navrhovateľa v 1. rade vrátiť späť listinu o udelení štátneho občianstva Slovenskej republiky odporcovi.

Najvyšší súd Slovenskej republiky **u k l a d á** Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky, sekcia verejnej správy, odbor všeobecnej vnútornej správy povinnosť oznámiť všetkým relevantným orgánom verejnej správy, že štátne občianstvo navrhovateľov 1.-4. zostáva zachované.

Odporca je povinný zaplatiť navrhovateľom náhradu trov konania v sume 554,27 € na účet ich právneho zástupcu Advokátska kancelária Š., s.r.o. so sídlom M., do troch dní od právoplatnosti rozsudku.

Odôvodnenie

Navrhovatelia návrhom doručeným Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky dňa 18.4.2011, v znení doplneného podania, sa domáhali, aby súd uložil žalovanému správne orgánu povinnosť do 7 dní vrátiť navrhovateľovi v 1. rade späť listinu o štátnom občianstve a zdržať sa akéhokoľvek konania, ktoré by viedlo k spochybneniu štátneho občianstva navrhovateľov podľa ust. § 8b zákona o štátnom občianstve a súčasne, aby súd uložil

žalovanému správnomu orgánu povinnosť oznámiť všetkým relevantným orgánom verejnej správy, že štátne občianstvo navrhovateľov zostáva zachované. Návrh podali v zastúpení ich právnym zástupcom Advokátskou kanceláriou Š., s.r.o., so sídlom M..

Právny zástupca navrhovateľov v návrhu uviedol, že navrhovateľovi v 1. rade bola dňa 16.3.2011 doručená žiadosť Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, sekcia verejnej správy, odbor všeobecnej vnútornej správy - odporcu č. SVS-OVVS2-2011/009731 zo dňa 10.3.2011 o vrátenie originálu listiny o udelení štátneho občianstva Slovenskej republiky. Túto žiadosť spolu s ňou súvisiacim konaním považoval za nezákonný zásah orgánu verejnej správy, ktorý nie je rozhodnutím a ktorým boli navrhovatelia ukrátení na svojich právach a právom chránených záujmoch. Tvrdil, že v uvedenej žiadosti žalovaný správny orgán uvádza, že v prípade navrhovateľa v 1. rade možno konštatovať, že štátne občianstvo v jeho prípade nevzniklo, pretože podľa ust. § 8b ods. 1 písm. a) a c) zák. č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky, štátne občianstvo nevznikne, ak sa po prevzatí listiny o udelení štátneho občianstva preukáže, že doklady, na základe ktorých bola listina vydaná, sú sfaľované alebo pozmenené a listina bola vydaná bez znalosti skutočností, ktoré mohli mať na rozhodnutie podstatný vplyv a žiadateľ tieto skutočnosti neoznámil, hoci bol povinný ich oznámiť. Poukázal na to, že uvedené ustanovenie § 8b zákona o štátnom občianstve v tomto znení platí od 1.10.2007, pričom navrhovateľovi v 1. rade bolo štátne občianstvo udelené dňa 4.10.2002. Dôvodil, že v čase, keď mu bolo udelené, nebolo v platnosti ustanovenie, na ktoré sa odporca odvoláva a štátne občianstvo bolo možné stratiť iba prepustením zo štátneho zväzku na vlastnú žiadosť. Vyslovil názor, že ustanovenie § 8b zákona o štátnom občianstve platné od 1.10.2007, nemožno uplatniť na štátne občianstvo vzniknuté pred týmto dátumom, v opačnom prípade by bol porušený jeden zo základných princípov právneho štátu, a to zákaz retroaktivity právnych predpisov, s poukazom na princíp zákazu retroaktivity v zmysle čl. 50 ods. 6 Ústavy SR. Ďalej tvrdil, že z uvedených dôvodov nie je možné na navrhovateľa v 1. rade uplatniť ustanovenie § 8b citovaného zákona, majúc za to, že bolo by porušením zákazu retroaktivity, ak by sa vznik jeho štátneho občianstva posudzoval podľa zákonného ustanovenia, ktoré nadobudlo platnosť 5 rokov po tom, čo sa tento stal štátnym občanom Slovenskej republiky. Súčasne poukázal na to, že navrhovateľ v 1. rade v čase, keď požiadal o udelenie štátneho občianstva na území Slovenskej republiky, spĺňal všetky zákonom stanovené podmienky na jeho udelenie, z toho dôvodu mu aj bolo udelené a v čase, keď nadobudol štátne občianstvo, neexistovalo žiadne zákonné ustanovenie, ktoré by mohlo spôsobiť, že sa jeho občianstvo mohlo dodatočne považovať za nevzniknuté. Súčasne uviedol, že pokiaľ ide o navrhovateľov v 2. až 4. rade, tí sú považovaní za občanov Slovenskej republiky narodením a v súčasnom znení zákona o štátnom občianstve neexistuje ustanovenie, podľa ktorého možno konštatovať, že im štátne občianstvo nevzniklo, to je možné iba v prípade nadobudnutia štátneho občianstva udelením.

Navrhovatelia návrhom doručeným Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky dňa 9.6.2011 žiadali o odklad vykonateľnosti poukazom na ust. § 250v ods. 1, 8 O.s.p. v spojení s ust. § 250c tvrdiac, že v prípade, ak na nezákonný zásah žalovaného nebude uplatnené ustanovenie o odložení vykonateľnosti, hrozí navrhovateľom závažná ujma.

Odporca sa k návrhu navrhovateľov vyjadril tak, že navrhoval, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky žalobný návrh v celom rozsahu zamietol. Nesúhlasil s dôvodmi navrhovateľov uvedenými v ich žalobnom návrhu.

Ku skutkovým okolnostiam daného prípadu uviedol, že navrhovateľ v 1. rade ako občan Jordánskeho hášimovského kráľovstva podal žiadosť o udelenie štátneho občianstva na vtedajšom Krajskom úrade v Žiline dňa 19.11.2001; vyplnením dotazníka k žiadosti o udelenie štátneho občianstva mal povinnosť vyplniť základne osobné údaje o ňom a jeho rodine, o jeho pobyte na území Slovenskej republiky a svojím vlastnoručným podpisom vyhlásiť, že ním uvedené údaje sú pravdivé a nezamlčať žiadnu skutočnosť; štátne občianstvo mu bolo udelené dňa 18.10.2002; jednou z rozhodujúcich skutočností, na ktoré správny orgán v konaní o jeho žiadosti prihliadal, bolo manželstvo žiadateľa uzatvorené so štátnou občiankou SR p. J. H., rod. č..X dňa 20.4.1996 v O.; na existenciu iného súbežného manželstva menovaného uzatvoreného dňa 5.8.1993 s J. A., štátnou občiankou Palestíny, upozornilo oddelenie štátneho občianstva ministerstva vnútra listom zo dňa 25.2.2011, č. UHCP-BB-RK-PP-73-2/2011, Oddelenie cudzineckej polície Policajného zboru Ružomberok.

Odporca konštatoval, že v rozpore so zákonmi Slovenskej republiky menovaný uzatvoril manželstvo s občiankou Slovenskej republiky v čase, kedy už bol ženatý a svojím konaním sa dopustil trestného činu dvojmanželstva podľa ust. § 210 ods. 1 Trestného zákona a súčasne, že vzhľadom na uvedené je zrejmé, že správny orgán v čase rozhodovania o žiadosti o udelenie štátneho občianstva vychádzal z nepravdivých údajov a zamličaných informácií, ktoré mali rozhodujúci vplyv na udelenie štátneho občianstva.

K námietke uvedenej právnym zástupcom navrhovateľov v návrhu na postup správneho orgánu v rozpore s princípom retroaktivity, odporca uviedol, že si plne uvedomuje uplatnený princíp retroaktivity, napriek tomu však použil ust. § 8b zákona v prípade navrhovateľa v 1. rade, zastávajúc názor, že aplikovanie tohto ustanovenia aj napriek retroaktivite je potrebné v danom prípade použiť. Poukázal na to, že na udelenie štátneho občianstva nie je právny nárok ani po splnení zákonných podmienok, tým skôr, ak tieto podmienky neboli splnené, keďže ide o trvalý vzťah medzi občanom a štátom a preto sa snaží pri jeho udeľovaní postupovať mimoriadne dôkladne. Konštatoval, že nad záujmami jednotlivca musí byť postavený záujem spoločnosti, a preto dôležitými skutočnosťami pri posudzovaní žiadosti je nielen bezpečnostné hľadisko, ale aj posúdenie, ako sa žiadateľ integroval do spoločnosti, zžil s kultúrnym a sociálnym prostredím a zákonmi tejto krajiny, o ktorej štátne občianstvo sa uchádzal. Vyslovil názor, že navrhovateľ v 1. rade vedome porušil základné princípy našej spoločnosti a zákony Slovenskej republiky, s poukazom na to, že každý štát má slobodne rozhodovať o tom, komu udelí svoje štátne občianstvo a za akých podmienok, z ktorých dôvodov v prípade, keď sa dodatočne zistia nové skutočnosti, ktoré by mali podstatný vplyv na rozhodnutie (ust. § 8b ods. 1 zákona), je potrebné tieto skutočnosti zobrať do úvahy a konštatovať, že štátne občianstvo Slovenskej republiky nevzniklo aj vtedy, ak by sa porušil princíp retroaktivity. V tejto súvislosti uviedol, že ak neprípustnosť retroaktivity je výsledkom rešpektovania občianovej dôvery v právo, ochranu dôvery si nezaslúži neoprávnené spoliehanie sa na právo, najmä také, kedy občan podľa právnej situácie v dobe, na ktorú sa retroaktívna norma vzťahuje, si musel byť vedomý morálnej závadnosti svojho konania a teda musel počítať s možnosťou jej retroaktívnej zmeny. Poukazom na riešenie rozporu medzi pozitívnym právom a spravodlivosťou právnym filozofom Gustavom Radbruchom, neskôr pomenovaným ako Radbruchová formula, odporca vyvodil záver, že nie je možné vo všeobecnosti tvrdiť, že retroaktívna právna norma je nespravodlivá, s tým, že zásadné vylúčenie retroaktívnych noriem hlavne tam, kde si to vyžaduje spoločenský záujem, právne alebo morálne vedomie, môže zabrániť spoločensky účinnejšej úprave daného právneho vzťahu, na dodržaní ktorej je potrebné bez výhrad trvať (výhrada verejného poriadku a trestnoprávna zodpovednosť). Taktiež poukázal

na konkurenciu princípov a to princípu dôvery v právo a princíp zákazu zneužívania práva s princípom zákazu retroaktivity, pričom tento princíp by nemal z hľadiska požiadaviek ústavnosti a zákonnosti mať prevahu nad dvoma uvedenými, kedy práva a slobody jednotlivca by boli v tomto prípade povýšené nad práva a záujmy našej spoločnosti. Ďalej konštatoval, že štátne občianstvo nevzniklo ani u troch maloletých detí navrhovateľa v 1. rade, pretože štátne občianstvo by mohli nadobudnúť iba vtedy, ak by jeden z rodičov bol občanom Slovenskej republiky, pretože iné predpoklady podľa ust. § 5 ods. 1 až 3 zákona sa navrhovateľov v 2. až 4. rade netýkajú a nedajú sa na nich aplikovať. Ak navrhovateľ v 1. rade nie je štátnym občanom Slovenskej republiky, nie sú štátnymi občanmi ani navrhovatelia v 2. až 4. rade, pretože narodením nemohli nadobudnúť štátne občianstvo Slovenskej republiky.

Podľa § 250v ods. 1, 8 O.s.p. fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá tvrdí, že bola ukrátená na svojich právach a právom chránených záujmoch nezákonným zásahom orgánu verejnej správy, ktorý nie je rozhodnutím, a tento zásah bol zameraný priamo proti nej alebo v jeho dôsledku bol proti nej priamo vykonaný, môže sa pred súdom domáhať ochrany proti zásahu, ak taký zásah alebo jeho dôsledky trvajú alebo hrozí jeho opakovanie.

Na konanie podľa tejto hlavy sa použijú ustanovenia prvej a druhej hlavy tejto časti primerane, ak v tejto hlave nie je ustanovené inak.

Podľa § 250c ods. 1 O.s.p. žaloba nemá odkladný účinok na vykonateľnosť rozhodnutia správneho orgánu, pokiaľ osobitný zákon neustanovuje niečo iné. Na žiadosť účastníka môže predseda senátu uznesením vykonateľnosť rozhodnutia odložiť, ak by okamžitým výkonom napadnutého rozhodnutia hrozila závažná ujma. Ak predseda senátu nevyhoví žiadosti, upovedomí o tom účastníka.

Najvyšší súd Slovenskej republiky vyhovel návrhu navrhovateľov na odklad vykonateľnosti podľa § 250v ods. 1, 8 O.s.p. v spojení s ust. § 250c uznesením zo dňa 24.6.2011, č. k. 6Sžz/3/2011, pretože dospel k záveru, že v opačnom prípade by mohlo dôjsť do doby rozhodnutia vo veci samej k ujme na právach navrhovateľov a tým by mohli byť spôsobené ťažko odstrániteľné následky.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preskúmal žalobný návrh navrhovateľov, vyjadrenie odporcu a predložený administratívny spis v zmysle ust. § 250v O.s.p. na pojednávaní konanom dňa 24.8.2011 a dospel k záveru, že návrh je dôvodný.

Podľa ust. § 244 ods. 5 veta prvá O.s.p., súdy v správnom súdnictve konajú o ochrane pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy a o vykonateľnosti rozhodnutí cudzích správnych orgánov.

Podľa § 250v ods. 1 až 8 O.s.p. fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá tvrdí, že bola ukrátená na svojich právach a právom chránených záujmoch nezákonným zásahom orgánu verejnej správy, ktorý nie je rozhodnutím, a tento zásah bol zameraný priamo proti nej alebo v jeho dôsledku bol proti nej priamo vykonaný, môže sa pred súdom domáhať ochrany proti zásahu, ak taký zásah alebo jeho dôsledky trvajú alebo hrozí jeho opakovanie.

Orgán, proti ktorému návrh smeruje, je orgán, ktorý podľa tvrdenia uvedeného v návrhu vykonal zásah; v prípade zásahu ozbrojených síl, ozbrojeného zboru alebo iného verejného zboru je to orgán, ktorý tento zbor riadi, alebo ktorému je taký zbor podriadený.

Návrh nie je prípustný, ak navrhovateľ nevyčerpal prostriedky, ktorých použitie umožňuje osobitný predpis, alebo ak sa navrhovateľ domáha len určenia, že zásah bol alebo je nezákonný. Návrh musí byť podaný do 30 dní odo dňa, keď sa osoba dotknutá zásahom o ňom dozvedela, najneskôr však do jedného roka odo dňa, keď k nemu došlo.

Súd o takom návrhu rozhodne rozsudkom. Ak súd návrhu vyhovie, vo výroku rozsudku uvedie označenie orgánu, ktorému sa povinnosť ukladá, predmet a číslo správneho konania a lehotu, v ktorej má orgán verejnej správy túto povinnosť vykonať. Povinnosť spočíva v zákaze pokračovať v porušovaní práva navrhovateľa a v príkaze, ak je to možné, obnoviť stav pred zásahom. Ustanovenie § 250u platí rovnako. Súd návrh zamietne, ak nie je dôvodný alebo návrh nie je prípustný.

Navrhovateľ má právo na náhradu trov konania, ak súd návrhu vyhovel.

Súd konanie zastaví, ak odpadli dôvody na ďalšie konanie, a zároveň rozhodne o trovách konania.

Proti rozhodnutiu súdu nie je prípustný opravný prostriedok.

Na konanie podľa tejto hlavy sa použijú ustanovenia prvej a druhej hlavy tejto časti primerane, ak v tejto hlave nie je ustanovené inak.

V citovaných právnych normách zákonodarca vyjadril vôľu poskytnúť súdnu ochranu pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy fyzickej alebo právnickej osobe, ktorá tvrdí, že bola ukrátená na svojich právach a právom chránených záujmoch nezákonným zásahom orgánu verejnej správy, ktorý nie je rozhodnutím, a tento zásah bol zameraný proti nej alebo v jeho dôsledku bol proti nej priamo vykonaný za predpokladu, ak taký zásah alebo jeho dôsledky trvajú alebo hrozí jeho opakovanie. Súdna konanie je zárukou, že súd uložením povinnosti žalovanému správne orgánu nepokračovať v porušovaní práva navrhovateľa a v príkaze, ak je to možné, obnoviť stav pred zásahom, vytvorí reálny predpoklad na eliminovanie nezákonného stavu, ktorý vznikol protiprávnym konaním orgánu verejnej správy.

Predpokladom na konanie podľa piatej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku je splnenie zákonných podmienok, ktorými sú:

- nezákonný zásah orgánu verejnej správy,
- zásah nie je rozhodnutím,
- zásah bol priamo zameraný proti fyzickej osobe alebo právnickej osobe, alebo proti ním vykonaný,
- dôsledky zásahu trvajú a hrozí ich opakovanie,
- navrhovateľ vyčerpal prostriedky, ktorých použitie umožňuje osobitný predpis,
- návrh bol podaný do 30 dní odo dňa, keď sa osoba dotknutá zásahom o ňom dozvedela, najneskôr však do jedného roka odo dňa, keď k nemu došlo.

Senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v predmetnej veci zistil, že navrhovateľovi v 1. rade bolo udelené štátne občianstvo Slovenskej republiky podľa ust. § 7 ods. 1 zákona č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky dňa 18.10.2002, občianstvo mu bolo udelené podľa citovaného zákona v znení účinnom ku dňu 31.12.2003 (zmena zákona zákonom č. 70/1997 Z. z.). Navrhovateľ v 1. rade uzavrel manželstvo

s občiankou Slovenskej republiky pani J. H. rod. č..X v O. dňa 20.4.1996. Navrhovateľovi v 1. rade bola doručená žiadosť žalovaného správneho orgánu o vrátenie originálu listiny o udelení štátneho občianstva Slovenskej republiky. V uvedenom liste odporca konštatoval, že občianstvo Slovenskej republiky v prípade navrhovateľa 1. nevzniklo odvolávajú sa na znenie ust. § 8b ods. 1 písm. a) a c) zák. č. 40/1993 Z. z., pretože správny orgán v čase udelenia štátneho občianstva vychádzal pri jeho udeľovaní z nepravdivých a zamlčaných údajov. Vo vyjadrení k žalobnému návrhu odporca uviedol, že pri rozhodovaní o udelení štátneho občianstva navrhovateľovi 1. príslušný správny orgán prihliadol ku skutočnosti, že navrhovateľ uzatvoril manželstvo so štátnou občiankou Slovenskej republiky a zamlčal existenciu iného manželstva uzatvoreného dňa 5.8.1993 v Palestíne, ktoré konanie navrhovateľa 1. považoval ako účelové z dôvodu udelenia štátneho občianstva, s poukazom na to, že na udelenie štátneho občianstva nie je právny nárok ani po splnení zákonných podmienok, tým skôr, ak tieto podmienky neboli splnené, pričom dôležitými skutočnosťami pri posudzovaní žiadosti je nielen bezpečnostné hľadisko, ale aj posúdenie, ako sa žiadateľ integroval do spoločnosti, zžil s kultúrnym a sociálnym prostredím a zákonmi tejto krajiny, o ktorej štátne občianstvo sa uchádzal a súčasne vyslovil názor, že navrhovateľ v 1. rade vedome porušil základné princípy našej spoločnosti a zákony Slovenskej republiky.

Zákonodarca v ustanovení § 250v O.s.p. pojem „nezákonný zásah“ výslovne nedefinuje. Z citovaného ustanovenia vyplýva, že ide o súdnu ochranu pred faktickými nezákonnými zásahmi orgánov verejnej moci, ktoré nie sú rozhodnutím alebo iným individuálnym aktom. Judikatúra považuje za zásah nezákonný resp. v širšom zmysle protiprávny útok orgánov verejnej moci proti subjektívnym verejným právam fyzickej alebo právnickej osoby spočívajúci v postupe orgánu verejnej správy, v jeho činnosti (úkon, pokyn), prípadne nečinnosť. Musí ísť o priamy zásah do subjektívnych verejných práv (napr. porušenie práv na život, práva na osobnú slobodu, práva na ochrancu vlastníctva, práva na ochranu obydlia a pod.). Takýto zásah orgánu verejnej správy správny súd nemôže zrušiť, môže však správne orgánu zakázať, aby v porušovaní dotknutého práva pokračoval a ak je to možné, správne orgánu uložiť povinnosť, aby obnovil stav pred zásahom.

Senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v predmetnej veci dospel k záveru, že žalovaný správny orgán doručením listu, ktorým žiadal navrhovateľa 1. o vrátenie originálu listiny o udelení štátneho občianstva Slovenskej republiky, konštatujúc, že mu nevzniklo štátne občianstvo aplikujúc ust. § 8b zák. č. 40/1993 Z. z., týmto postupom zasiahol do jeho zákonom chránených práv a právom chránených záujmov. Stotožnil sa s tvrdením právneho zástupcu navrhovateľov uvedeným v žalobnom návrhu, že predmetný list nie je možné považovať za rozhodnutie a to nielen z dôvodu, že postráda formálno-právne náležitosti, ale predovšetkým vzhľadom k jeho obsahu, z ktorého vyplýva, že odporca oznamuje, že navrhovateľovi 1. nevzniklo štátne občianstvo a preto má vrátiť originál listiny o jeho udelení.

Senát najvyššieho súdu v danej súvislosti poukazuje na to, že štátne občianstvo je časovo trvalý, miestne neobmedzený právny vzťah štátu a fyzickej osoby, ktorý je podľa jeho vôle spravidla nezrušiteľný. Štátne občianstvo má účinky vnútroštátne ako i medzinárodné. Z hľadiska vnútroštátneho práva znamená súhrn subjektívnych verejných práv t.j. práv štátom garantovaných a subjektívnych verejných povinností t.j. povinností štátom vynútiteľným. Konkrétny obsah štátneho občianstva je určený zákonodarstvom

jednotlivého zvrchovaného štátu. Je výsostným právom štátu určovať podmienky, za ktorých sa získava a stráca, úprava môže byť obsiahnutá vo vnútroštátnych právnych predpisoch a v dvojstranných alebo viacstranných medzinárodných zmluvách. Ústava Slovenskej republiky v čl. 5 ustanovuje, že nadobúdanie a stratu štátneho občianstva Slovenskej republiky ustanoví zákon a že nikomu nemožno odňať štátne občianstvo proti jeho vôli. Zákonná úprava štátneho občianstva je obsiahnutá v zákone č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky. Štátne občianstvo možno získať aj udelením za splnenia určitých v zákone špecifikovaných podmienok. Rozhodovanie o udelení štátneho občianstva je čisto vecou správnej úvahy správneho orgánu a preto aj v prípade splnenia zákonných podmienok naň nie je právny nárok. Štátne občianstvo je rovnocenné bez ohľadu na právny titul jeho nadobudnutia.

Štátne občianstvo Slovenskej republiky bolo navrhovateľovi 1. udelené v zmysle ustanovení zákona č. 40/1993 Z. z. v znení účinnom ku dňu 31.12.2003. V tom čase uvedený zákon upravoval stratu štátneho občianstva len prepustením zo štátneho zväzku na vlastnú žiadosť.

Novelou zákona č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve zákonom č. 265/2005 Z. z. bolo do zákona o štátnom občianstve ustanovené znenie § 8b ods. 1 až 3, na základe ktorého „štátne občianstvo Slovenskej republiky nevznikne, ak sa po prevzatí listiny o udelení štátneho občianstva Slovenskej republiky preukáže, že doklady, na základe ktorých bola listina vydaná, sú sfaľšované, pozmenené alebo vydanie listiny sa dosiahlo trestným činom; ministerstvo oznámi skutočnosť podľa odseku 1 žiadateľovi. Ministerstvo zasiela oznámenie o skutočnosti podľa odseku 1 aj obci trvalého pobytu žiadateľa, útvaru Policajného zboru, daňovému úradu, inštitúciám vykonávajúcim sociálne poistenie a verejné zdravotné poistenie; Žiadateľ je povinný vrátiť listinu o udelení štátneho občianstva Slovenskej republiky ministerstvu do 30 dní od doručenia oznámenia ministerstva.“ Podľa prechodného ustanovenia § 19b uvedenej novely zákona o štátnom občianstve o žiadostiach o udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky podaných žiadateľmi, ktorí uzavreli manželstvo so štátnym občanom Slovenskej republiky a o ktorých sa právoplatne nerozhodlo do 31. augusta 2005, sa rozhodne podľa predpisov platných pred 1. septembrom 2005. Uvedený zákon nadobudol účinnosť dňa 1.9.2005. Ustanovenie § 8b ods. 1 zákona o štátnom občianstve bolo novelizované zákonom č. 344/2007 Z. z. s účinnosťou od 1.10.2007, podľa ktorého „občianstvo Slovenskej republiky nevznikne, ak sa po prevzatí listiny o udelení štátneho občianstva Slovenskej republiky preukáže, že: a) doklady, na základe ktorých bola listina vydaná, sú sfaľšované alebo pozmenené, b) žiadateľ nie je osoba, ktorej doklady predložil, c) listina bola vydaná bez znalosti skutočností, ktoré mohli mať na rozhodnutie podstatný vplyv, a žiadateľ tieto skutočnosti neoznámil, hoci bol povinný ich oznámiť, d) vydanie listiny sa dosiahlo trestným činom“. Podľa prechodných ustanovení k úpravám účinným od 1. októbra 2007 uvedenej novely uvedených v § 19c ods. 1, 2 „žiadosti o udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky, žiadosti o prepustenie zo štátneho zväzku Slovenskej republiky a žiadosti o vydanie osvedčenia o štátnom občianstve Slovenskej republiky, o ktorých sa právoplatne nerozhodlo do 30. septembra 2007, sa posudzujú podľa predpisov účinných od 1. októbra 2007 s výnimkou uvedenou v odseku 2; na konania začaté pred 1. októbrom 2007 sa použijú ustanovenia § 7 a 8 okrem ustanovenia § 8 ods. 1 v znení účinnom pred 1. októbrom 2007“. Uvedená novela zákona o štátnom občianstve nadobudla účinnosť dňa 1.10.2007.

Navrhovatelia poukázali na retroaktívne pôsobenie citovaného ustanovenia § 8b, ktorého retroaktivity si bol vedomý aj žalovaný správny orgán.

Podľa názoru senátu najvyššieho súdu je potrebné poukázať aj na to, že právna teória rozoznáva retroaktivitu pravú a nepravú. Pravá retroaktivita zahŕňa prípady, kedy právna norma reglementuje i vznik právneho vzťahu a nároky z neho vzniknuté pred jej účinnosťou. Nepravá retroaktivita spočíva v tom, že právne vzťahy hmotného i procesného práva, ktoré vznikli za platnosti práva starého, sa spravujú zásadne týmto právom a to až do doby účinnosti práva nového. Po jej účinnosti sa však riadia právom novým. Podľa nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky PL. ÚS 36/95 „**V ústavnom poriadku Slovenskej republiky všeobecný zákaz spätného pôsobenia právnych predpisov alebo ich ustanovení možno odvodiť z čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého je Slovenská republika právnym štátom. K imanentným znakom právneho štátu neodmysliteľne patrí aj požiadavka (princíp) právnej istoty a ochrany dôvery občanov v právny poriadok, súčasťou čoho je i zákaz spätného (retroaktívneho) pôsobenia právnych predpisov, resp. ich ustanovení. V ústavnom poriadku Slovenskej republiky platí zásada, podľa ktorej ten, kto konal, resp. postupoval na základe dôvery v platný a účinný právny predpis (jeho noriem), nemôže byť vo svojej dôvere k nemu sklamaný spätným pôsobením právneho predpisu alebo niektorého jeho ustanovenia. Ústavná norma, podľa ktorej "zákonné obmedzenia ústavných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky", zaväzuje zákonodarcu na jej rešpektovanie pri prijímaní zákona a ďalej všetky subjekty verejnej správy, aby v rámci svojej rozhodovacej, resp. aplikačnej praxe dôsledne postupovali v súlade s ňou. Preto zákon môže obsahovať iba také obmedzenia, ktoré sa rovnako vzťahujú na všetky individuálne (konkrétne) prípady, ktoré sú druhovo rovnaké.**“

Vzhľadom na to, že úlohou súdu je poskytovať ochranu všeobecne uznávaným a ústavne nerozporným základným právnym zásadám a princípom bez ohľadu na to, či boli tieto zásady pozitívnym právom výslovne vyjadrené, senát najvyššieho súdu ústavno-konformným výkladom ustanovenia § 8b ods. 1 písm. a) a b) zák. č. 40/1993 Z. z. dospel k záveru, že postup správneho orgánu v zmysle tejto právnej normy je prípustný až na základe nadobudnutia účinnosti tejto právnej normy a nie je možné jej spätné pôsobenie, ktorú právnou skutočnosť nepriamo vylučuje aj zákonodarca právnou úpravou ustanovenou v prechodnom ustanovení § 19c ods. 1, 2 zákona o štátnom občianstve v znení jeho novely – zákon č. 344/2007 Z. z., čo svedčí o tom, že v danom prípade žalovaný správny orgán výzvou navrhovateľa 1. - listom zo dňa 10.3.2011, nezákonne zasiahol do práv navrhovateľov, keďže postupoval v zmysle právnej normy, ktorá nadobudla účinnosť neskôr a teda v čase udelenia štátneho občianstva navrhovateľovi 1. nebola účinnou, teda žalovaný správny orgán v danej veci postupoval v rozpore s princípom retroaktivity.

Zákaz retroaktivity patrí k definujúcim znakom právneho štátu a je významnou demokratickou zárukou ochrany práv a právnej istoty. Princíp právnej istoty napriek tomu, že nie je v Ústave Slovenskej republiky *expressis verbis* vyjadrený stal sa kľúčovým pri aplikácii článku 1 Ústavy SR a je spojený s predvídateľnosťou práva a konania štátnych orgánov. Princíp právnej istoty ako komponent právneho štátu znamená, že v špecifických okolnostiach nesmie byť arbitrárne, bez adekvátneho verejného záujmu zhoršená

do budúcnosti právna pozícia jednotlivca. Obsahom tohto princípu je oprávnená dôvera v právo, ochrana nadobudnutých práv a predvídateľnosť postupu orgánov verejnej moci. Práve s oprávnenou dôverou v právo súvisí aj predvídateľnosť práva, ktorej obsahom je stabilita legislatívy a neretroaktívne pôsobenie legislatívy. Ústavný súd SR sa s otázkou retroaktivity zaoberal aj v rozhodnutiach ako napríklad uznesenie I. ÚS 481/2010-10, PL. ÚS 16/09-51.

Z uvedených dôvodov senát najvyššieho súdu neprihliadol na tvrdenia žalovaného správneho orgánu, že navrhovateľ 1. postupom, ktorým pri podaní žiadosti na udelenie štátneho občianstva v roku 2002 zamlčal skutočnosť rozhodujúcu pre udelenie občianstva, konal účelovo a tým súčasne vedome porušil základné princípy našej spoločnosti a zákony Slovenskej republiky, a preto v danom prípade bolo potrebné postupovať v zmysle § 8b zákona o štátnom občianstve, aj napriek retroaktivite, s poukazom na to, že nad záujmami jednotlivca musí byť postavený záujem spoločnosti, ako aj s poukazom na riešenie rozporu medzi pozitívnym právom a spravodlivosťou právnym filozofom Gustavom Radbruchom, neskôr pomenovaným ako Radbruchová formula.

Zo skutkových zistení v danej veci vyplýva, že navrhovateľovi 1. bolo štátne občianstvo Slovenskej republiky udelené v roku 2002 príslušným správnym orgánom, ktorý v správnom konaní začatom na základe žiadosti navrhovateľa 1. bol povinný zistiť skutočný stav a za tým účelom zistiť splnenie podmienok relevantných pre udelenie štátneho občianstva, ktoré v tom čase posudzoval správny orgán v rámci voľnej úvahy, a aj napriek splneniu podmienok žiadosti nemusel vyhovieť, keďže pre udelenie občianstva nebol právny nárok. Z listiny o udelení štátneho občianstva č.: 203/3-2002/04088 zo dňa 4.10.2002 vyplýva, že Slovenská republika Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky udelila štátne občianstvo navrhovateľovi 1. podľa § 7 ods. 1 zákona č. 40/1993 Z. z. a z administratívneho spisu konania predchádzajúceho vydaniu tejto listiny je zrejmé, že so žiadateľom bol vykonaný aj osobný pohovor. Účelom takéhoto pohovoru bolo zistenie aj ďalších relevantných skutočností pre rozhodnutie o štátnom občianstve žiadateľa ako uviedol v osobnom dotazníku, prípadne správny orgán mohol vykonať aj ďalšie dôkazy (vypočuť manželku žiadateľa napr. na účelnosť uzatvorenia manželstva). Nemožno podľa názoru súdu dnes tvrdiť, že navrhovateľ 1. v konaní o udelenie občianstva konal účelovo a vedome porušil zákony Slovenskej republiky, pretože tvrdená skutočnosť z administratívneho spisu z roku 2002 nevyplýva. Taktiež tvrdenie, že správny orgán rozhodujúci o udelení štátneho občianstva žiadosti vyhovel z dôvodu, že žiadateľ uzatvoril manželstvo s občiankou Slovenskej republiky, nemožno považovať za dôvodné. Z listiny o udelení štátneho občianstva Slovenskej republiky navrhovateľovi 1. vyplýva, že občianstvo bolo udelené podľa § 7 ods. 1 zákona o štátnom občianstve. V tejto súvislosti súd poukazuje na znenie § 7 ods. 3 zákona o štátnom občianstve v znení platnom v roku 2002, podľa ktorého: „bez ohľadu na splnenie podmienok uvedených v odseku 1 možno udeliť štátne občianstvo Slovenskej republiky žiadateľovi, a) ktorý uzavrel manželstvo so štátnym občanom Slovenskej republiky, alebo b) z dôvodov hodných osobitného zreteľa, najmä ak ide o osobu, ktorá sa významne zaslúžila o prínos pre Slovenskú republiku v oblasti ekonomickej, vedeckej, kultúrnej a technickej, alebo o osobu, ktorej bolo priznané postavenie zahraničného Slováka“. Z uvedeného je zrejmé, že pokiaľ by správny orgán udelil navrhovateľovi štátne občianstvo Slovenskej republiky z dôvodu uzavretia manželstva s občiankou SR, bol povinný v listine o udelení občianstva uviesť ustanovenie § 7 ods. 3 zákona o štátnom občianstve, pokiaľ však

z predmetnej listiny vyplýva, že navrhovateľovi 1. bolo občianstvo udelené podľa § 7 ods. 1 zákona, možno sa dnes len domnievať, že uzatvorenie manželstva s občiankou Slovenskej republiky bolo len jedným z dôvodov, na ktorý správny orgán pri udelení občianstva v danej dobe prihladol.

Senát najvyššieho súdu súčasne poukazuje na to, že navrhovateľ 1. udelením štátneho občianstva Slovenskej republiky sa po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie stal aj občanom Európskeho spoločenstva, z čoho mu aj prislúchajú ďalšie práva (napr. sloboda pohybu, právo voliť a byť volený vo voľbách Európskeho parlamentu, petičné právo a právo obrátiť sa na Európskeho ombudsmana atď...). V tejto súvislosti treba poukázať aj na to, že otázku občianstva nemožno posudzovať iba vo vnútroštátnej rovine, ale aj v rovine medzinárodnej, a preto v súlade s čl. 7 Ústavy SR je v kontexte štátneho občianstva dôležitý Európsky dohovor o občianstve (European Convention on Nationality) podpísaný v Štrasburgu 4.11.1997 a s ktorým vyslovila súhlas NR SR a bol ratifikovaný dňa 30.4.1998. Účelom dohovoru bolo stanoviť zásady a pravidlá týkajúce sa občianstva fyzických osôb. Z čl. 7 dohovoru vyplýva, že zmluvný štát nemôže vo svojej vnútroštátnej právnej norme ustanoviť stratu občianstva zo zákona alebo na základe iniciatívy zmluvného štátu okrem prípadov uvedených pod písm. a) až g), z ktorých pre danú situáciu je významné písm. b) nadobudnutie občianstva zmluvného štátu podvodným konaním, na základe falošnej informácie alebo zatajenia ľubovoľne relevantnej skutočnosti žiadateľom. A aj v tejto súvislosti treba však poukázať na to, že medzinárodná úprava hovorí o strate občianstva. Aplikáciou uvedeného Európskeho dohovoru v zmysle čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky list žalovaného správneho orgánu na vrátenie originálu listiny o udelení štátneho občianstva s konštatovaním o nevzniknutí občianstva s účinkami ex tunc t.j. spätne, sa taktiež javí ako nezákonný zásah orgánu verejnej správy do už priznaných existujúcich práv a povinností navrhovateľa 1.

Zásah odporcu súd považoval aj v rozpore s právom na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podľa ktorého štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných. V intenciách uvedeného súd posudzoval námietku odporcu, ktorou poukazom na riešenie rozporu medzi pozitívnym právom a spravodlivosťou právnym filozofom Gustavom Radbruchom, neskôr pomenovaným ako Radbruchová formula, namietal, že nie je možné vo všeobecnosti tvrdiť, že retroaktívna právna norma je nespravodlivá, s tým, že zásadné vylúčenie retroaktívnych noriem hlavne tam, kde si to vyžaduje spoločenský záujem, právne alebo morálne vedomie, môže zabrániť spoločensky účinnejšej úprave daného právneho vzťahu, na dodržaní ktorej je potrebné bez výhrad trvať ako aj s poukazom na konkurenciu princípov a to princípu dôvery v právo a princíp zákazu zneužívania práva s princípom zákazu retroaktivity, pričom tento princíp by nemal z hľadiska požiadaviek ústavnosti a zákonnosti mať prevahu nad dvoma uvedenými, kedy práva a slobody jednotlivca by boli v tomto prípade povýšené nad práva a záujmy našej spoločnosti. Zo skutkových okolností v danej veci nevyplýva, že by navrhovateľ 1. pôsobil na území Slovenskej republiky ako osoba, ktorá by ohrozovala národnú bezpečnosť, blahobyt krajiny, zdravie alebo morálku, keďže zo skutkových zistení je zrejmé, že na Slovensku žije pomerne dlhý čas (na území SR sa

zdržuje od roku 1991, trvalý platný pobyt má v SR od 9.12.1996), žije usporiadaným životom, vykonáva prax zubného lekára. Skutočnosti tvrdené odporcom by mohli mať pri posudzovaní spätného pôsobenia právnej normy ustanovenej v § 8b zákona o štátnom občianstve v zmysle princípu spravodlivosti vplyv podľa názoru súdu vtedy, ak by sa preukázalo, že navrhovateľ skutočne nadobudol štátne občianstvo podvodným spôsobom a išlo by o osobu nebezpečnú pre našu spoločnosť, ktoré skutočnosti však v danej veci nie sú naplnené. V tejto súvislosti senátu najvyššieho súdu nedá poukázať aj na to, že nemožno dnes nedostatočnú činnosť správneho orgánu pri zisťovaní rozhodných okolností pre udelenie štátneho občianstva v roku 2002 v danom prípade prenášať na navrhovateľa 1. a to jeho sankcionovaním v podobe nevzniknutia už udeleného štátneho občianstva. Obdobne Najvyšší súd SR v rozhodnutí č. 4 Sž 128/98 uviedol, že rozhodnutiu o udelení štátneho občianstva Slovenskej republiky musí predchádzať skúmanie podmienok v takom rozsahu, aby bolo možné príslušným orgánom určiť, či sú alebo nie sú splnené podmienky na udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky. Princíp dôvery v právo súvisí so zákazom retroaktivity a princíp zákazu zneužitia práva v rámci konkurencie uvedených princípov nemôže byť z pohľadu ústavnosti a zákonnosti vnímaný ako niečo „viac“, pretože i keď je to všeobecne uznávaná zásada, na základe ktorej by nemalo dochádzať k tomu, aby sa jednotlivci dovoľávali noriem podvodne alebo zneužívajúcim spôsobom, je na všeobecných súdoch, aby v takom prípade zabránili v zneužívaní výhod vyplývajúcich z právnych noriem a v okolnostiach daného prípadu a v súlade so slušnosťou v práve vyhodnotili, či skutočne zo strany jednotlivca k takému zneužitiu došlo. Ak teda odporca tvrdil, že navrhovateľ 1. v roku 2002 konal vedome v rozpore so zákonom, bolo jeho povinnosťou svoje tvrdenie preukázať, čo sa však nestalo.

Vzhľadom k uvedenému možno považovať zásah odporcu aj voči trom maloletým deťom navrhovateľa 1. a to navrhovateľom 2. až 4., ktoré štátne občianstvo nadobudli z titulu, že jeden z rodičov bol občanom Slovenskej republiky, za nezákonný, pretože zásah odporcu smerujúci voči navrhovateľovi 1. treba považovať za nezákonný.

Z uvedených dôvodov pokiaľ navrhovateľ 1. sa žalobným návrhom domáhal ochrany pred nezákonným zásahom odporcu, Najvyšší súd Slovenskej republiky jeho návrhu vyhovel v znení uvedenom vo výroku tohto rozhodnutia.

O náhrade trov konania najvyšší súd rozhodol podľa ust. § 250v ods. 5 O.s.p.. Navrhovateľom priznal náhradu trov konania, pretože boli v tomto konaní úspešní. Priznal im trovy konania, ktoré pozostávali z trov právneho zastúpenia a to za tri úkony právnej pomoci (prevzatie a príprava a písomné podanie na súd vo veci samej - žalobný návrh a účasť na pojednávaní súdu dňa 24.8.2011) po 123,50 €, za jeden úkon právnej služby – podanie návrhu na odklad vykonateľnosti po 61,75 € (½ zo 123,50) v zmysle ust. § 11 ods. 4 v spojení s § 14 ods. 1, 3 písm. a) vyhlášky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb a režijný paušál po 7,41 € za úkon právnej služby a 20 % DPH, teda v celosti v sume 554,27 €. Najvyšší súd nepriznal navrhovateľom náhradu trov konania v zmysle vyúčtovania trov ich právnym zástupcom po vyhlásení rozhodnutia, pretože prihliadal na účelnosť trov, ktoré mohli navrhovateľom v tomto konaní vzniknúť. Právni zástupca navrhovateľov si účtoval trovy právneho zastúpenia za zastúpenie štyroch účastníkov v konaní. Zo skutkových zistení v danej veci však vyplýva, že predmetom konania bol zásah odporcu smerujúci prioritne do práv navrhovateľa 1., a od tohto zásahu sa

následne odvodzoval zásah aj do práv navrhovateľov 2. až 4., ktorí sú maloletými deťmi navrhovateľa 1., ktorý súčasne vystupoval v konaní ako aj ich zákonný zástupca, a preto súd priznal náhradu trov konania len v prípade navrhovateľa 1., ktoré trovy konania považoval za trovy, ktoré v tomto konaní mohli aj účelne vzniknúť na strane navrhovateľov.

Poučenie : Proti tomuto rozsudku opravný prostriedok nie je prípustný.

V Bratislave, dňa 24. augusta 2011

JUDr. Zdenka Reisenauerová, v. r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia:
Peter Szimeth